

Mogen zikavrouwen abortus plegen?

Zika-epidemie

In Latijns-Amerika ligt door de epidemie een schaduw over zwangerschap. Wordt abortus, verboden in veel landen, nu bespreekbaar?

Door onze redacteur
Floor Boon

AMSTERDAM. Het kan je zomaar gebeuren. Na het (blijde) nieuws dat je een kind verwacht, dringt het besef zich op dat je ongeboren baby mogelijk zwaar gehandicapt ter wereld komt. Zeker weten doe je dat niet: die bevestiging is pas mogelijk aan het einde van het tweede trimester van de zwangerschap. En nu sta je voor de vreselijke beslissing: wil je dit kind houden of niet?

Voor dit dilemma staan duizenden vrouwen in Latijns-Amerika, waar het zikavirus zich rap verspreidt. Zika wordt in verband gebracht met microcefalie, een aandoening waarbij kinderen met kleine schedels ter wereld komen, waardoor de hersenen zich niet voldoende ontwikkelen. De causale relatie tussen zika en hersenafwijkingen bij ongeboren baby's staat niet onomstotelijk vast. Toch is de paniek groot. De Wereldgezondheidsorganisatie noemt de epidemie een internationale noodsituatie.

Overheden in Latijns-Amerika roepen vrouwen op niet zwanger te worden. Tegelijk ontbreekt het op het continent aan seksuele voorlichting, hebben weinig vrouwen toegang tot anticonceptie en is abortus in de meeste landen verboden. Op het vroegtijdig beëindigen van een zwangerschap staan zelfs gevangenisstraffen, oplopend tot veertig jaar.

Toch plegen jaarlijks ruim vier miljoen vrouwen clandestien abortus in Latijns-Amerika, zo becijferde het Amerikaanse Guttmacher Institute, dat wereldwijd cijfers over abortus verzamelt.

Zika doet gezondheids- en vrouwenrechtenorganisaties noodkreeten slaken om de abortuswetgeving te versoepelen. „Zeker de helft van de zwangerschappen in Latijns-Amerika is niet gepland”, zegt Carmen Barroso, directeur Latijns-Amerika van de Internationale Federatie voor Gepland Ouderschap (IPPF), een ngo die zich inzet voor seksuele rechten.

„Voor al arme vrouwen in rurale gebieden zijn de dupe”, vertelt ze aan de telefoon. „Zij hebben slecht toegang tot anticonceptie, leven vaak op plekken waar nauwelijks aan muggenbestrijding wordt gedaan en ze hebben minder toegang tot informatie. Deze crisis weerspiegelt de sociale ongelijkheid in Latijns-Amerika.”

De gezondheidszorg is vaak niet toegerust om het groeiend aantal kinderen met microcefalie te behandelen.

REBECCA GOMPERTS, BAAS WOMEN ON WEB:

‘Vrouwen moeten zelf kunnen beslissen’

Women on Web maakte onlangs bekend gratis abortuspillen te verstrekken aan vrouwen in landen waar zika voortkomt.

De Canadese organisatie, voortgekomen uit Women on Web (bekend van de abortusboot), maakt zich hard voor het recht op abortus in landen waar dat illegaal is. Vrouwen die ongewenst zwanger zijn kunnen bij Women on Web pillen bestellen en zo hun zwangerschap tot negen weken beëindigen.

Het pakket bevat misoprostol en een ‘medische abortus’ op gang te brengen. De ze pillen werken weënopwekkend. Misoprostol is in veel landen vrij verkrijgbaar, soms onder een andere naam.

Rebecca Gomperts, directeur van Women on Web. „We zien een grote toename in het aantal verzoeken om een abortuspakket van vrouwen uit landen waar zika nu heerst. Ik heb geen cijfers, die publiceren we binnenkort in samenwerking met de Amerikaanse universiteit Princeton. Maar het aantal aanvragen is in korte tijd zeker verdubbeld.”

Gomperts' zorg is dat vrouwen anders op zoek gaan naar onwetige middelen waarbij hun veiligheid in het geding is. „We vragen een donatie van 70 tot 90 euro. Maar als vrouwen dat niet kunnen betalen, krijgen ze het gratis.”

De relatie tussen zika en hersenafwijkingen bij de ongeborenen baby is (nog) niet bewezen. Volgens Gomperts

is dat geen reden om voorlopig terughoudend te zijn. „Het is wel een reden om vrouwen uit zikalanden extra goed te informeren. Met zo veel berichtgeving over de infectie-uitbraak verdwijnen feiten gemakkelijk naar de achtergrond.”

Women on Web legt vrouwen uit dat de relatie tussen zika en microcefalie niet 100 procent is vastgesteld. „Als het gaat om een gewenste zwangerschap is dat nog extra van belang. Het is natuurlijk volstrekt legitiem als vrouwen het risico willen nemen. Willen ze dat niet, dan wijzen we hun er ook op dat ze lokaal hulp kunnen zoeken. Want in sommige landen zijn er in het geval van een geboortefwijking ook uitzonderingen toegestaan.”

len. Lokale partnerorganisaties van IPPF mengen zich in het debat over abortus en werken waar mogelijk samen met overheden. „Heel belangrijk”, zegt Barroso, „want overheden laten vrouwen, zeker gemarginaliseerde groepen zoals jonge, zwarte en inheemse vrouwen, in de steek. Je kunt wel oproepen niet zwanger te worden, maar hoe moet dat bijvoorbeeld in Honduras, waar zelfs de morningafterpil verboden is?”

Het leidt tot opmerkelijke initiatieven. In Brazilië wil een groep activisten via een proefproces bij het hooggerechtshof afdwingen dat zwangerschap met zika abortus mogen plegen. In Brazilië is abortus alleen toegestaan na verkrachting, wanneer het leven van de moeder in gevaar is of wanneer een ongeboren kind geen levensvatbaar is. In andere gevallen gelden celstraffen tot drie jaar.

„Wij willen dat vrouwen het recht hebben abortus te plegen vanaf het moment dat ze geïnfecteerd zijn met zika, ook als dat nog niet duidelijk of het kind ook microcefalie heeft”, zegt Debora Diniz, antropoloog en initiatiefnemer van het proefproces. Haar groep kreeg in 2012 voor elkaar dat anencefalie werd opgenomen als uitzondering in de abortuswetgeving.

„Abortus moet een vrije keuze zijn”, zegt Diniz. „Deze tragedie toont hoe breed criminalisering van abortus is voor vrouwen.”

NRC DINSDAG 9 FEBRUARI 2016

Want ook online
Zo geregeld
Ga naar nrc.nl/actieveer

10.30 uur